

PREMOGARSKA STAVKA SE NAM OBETA
1. SEPTEMBRA.

Novi ultimatum je povzročil popoln zastanek premogovniške konference glede mesečne pogodbe, ki poteče čez en mesec.

NOBENEGA UPANJA NI, DA NI PRIŠLO DO SPORAZUMA MED PRIJAZETIMA STRANAKAMA.

Atlantic City, N. J., 26. julija. — Premogari so predložili na konferenci medzveznega pogajanja ultimatum, v katerem zahtevajo uredbo zaprtje delavnic in upeljavajo odtegovalnega sistema v celni antracitni industriji, ali pa okoliščino splošno stavko dne 1. septembra. In lastniki so kratkoma odločili premogarske zahteve.

Preden so lastniki naznanili svojo odklonitev, je dejal John L. Lewis, da so premogari vpoštovali nekaj koncesij ali popustov k svoji zahtevi ter to smatrali za nekaj potrebnega z ozirom na prihodnjo mesečno pogodbo, in če lastniki zavrnejo premogarsko propozicijo, potem se lahko konference razbije in razide.

Lastniki so se posvetovali. Vrnili se v konferenčno dvorano, se naznanili, da so soglasno sklenili zavrniti premogarske zahteve.

"Ali je to zadnja beseda?" je vprašal Lewis.

"Mislimo, da," je odgovoril S. D. Warriner v imenu premogovnih lastnikov. Ali nasvetoval pa je, naj se še enkrat snidejo na skupno zborovanje prihodnji dan, da se zastopniki še lahko prespe, preden pride do končnega razbitja njih konference.

Razstavek obojnih zastopnikov bi ustvaril položaj, ki bi zagotovo zahteval stavko. Premogari so mu pritegnili, in tako je odvisno od jutrišnje konference, ali pride dne 1. septembra do premogarske stavke, ali ne.

Po konferenci je dejal premogarski predsednik Lewis, da so vse zahteve delavcev v antracitni industriji še petindvajset let priznane in dovoljene v industriji mehkega premoga.

Lastniki so zatrdili, da bi v slučaju, če bi pritegnili premogarskim zahtevam, kar v celih krdeh morali odhajati neumnjski premogari iz krajev trdega premoga v Pennsylvaniji. Dejali so:

"Mi smo priznali in tudi sedaj priznavamo organizacijo Združenih rudarjev v Ameriki za pogodbeno stranko v smislu Rooseveltove nagrade po stavki v l. 1902. in Wilsonove l. 1920.

"Ali priznavate, ki ga zahteva mr. Lewis, gre za propozicijo zaprtje delavnic, ob kateri bi bil človek, ki bi ne bil član njegove organizacije, oropan svoje ustavne pravice do zaslužka v svojem prostovoljno izbranem pokliu."

Niti lastniki, niti premogari niso mogli povedati nocoj, kako bi se dalo priti iz te zagate, ne da bi popustila ta ali ona stranka.

Blizzard na prostem.

Porota v procesu proti rudarjem se ni sednila.

Lewisburg, W. Va. — Sodna obravnava proti Williamu Blizzardu, odborniku rudarske unije v Zapadni Virginiji, ki je bil obtožen umora deputatstva za časa znanega "oboroženega pohoda" rudarjev v Mingo, je bila končana 26. julija z neizidanim porotnim sklepom. Blizzard je bil nato izpuščen iz zapore proti poroti.

"NEBEŠKI POSLANEC" UŠEL IZ ELGINSKE NORIŠNICE.

Chicago, Ill. — "Nebeski poslanec" Josip M. Albate di Carmelo, ki je svojčas imel svoj "tron" v napol podrtim poslopju na 2021 De Kalb st., je po prihodu iz elginske norišnice zadnji ponedeljek. Porota ga je razglasila za umobolnega na Davidovem sodišču, kjer je bil obsojen radi napadanja mladih deklet.

REVOLUCIJA PRIHAJA V JUGOSLAVIJI.

Paris, 27. jul. — Francoski urad za zunanje zadeve je danes prejel vesti, da sta Grška in Jugoslavija na robu revolucije. Tuhajnja grška legacija sliška vest, priznava pa, da izostajajo poročila iz Aten.

O možnosti revolucije v Jugoslaviji se govori v Parizu še nekaj dni. Hrvaška, Makedonija in Ornagora se baje pripravljajo na vstajo proti Belgradski vladi.

Is Rima poročajo, da so bili vsi častniki italijanske bojne mornarice poklicani v aktivno službo. Anglija je tudi poslala večje število bojnih ladij pred Malto.

FARMARSKO-DELAVSKO GIBANJE.

Politični konvenciji v West Virginiji in Massachusettsu.

Clarksburg, W. Va. — (Feder. Press.) — Na politični konvenciji, katero je sklicala Zvezdnovirginjska delavska federacija in ki se je vršila 16. julija, je bila poročena Farmer-Labor party v državi West Virginiji. Povabljeni so bili farmarji, industrijski delavci in učitelji; preko 300 delegatov je bilo navzočih.

Vance Palmer, predsednik centralne strokovne unije v Clarksburgu, je tajnik stranke, C. J. Nassau, lokomotivski strojevodja iz Montgomeryja, je pa predsednik.

Nova stranka se še ni odločila, kam se pridruži. Fred Hewitt, urednik "Machinists Journals", in John Baer, znani karikaturist in bivši kongresnik, sta skušala pridobiti organizacijo za Konferenco progresivne politične akcije, a ni se jima posrečilo. Drugi so predlagali, da se naj pridruži k "Federationi farmarsko-delavski stranki", ki je bila ustanovljena 3. julija v Chicagu, drugi so zopet bili za priključenje k Farmer-Labor stranki, ki še nosi to ime; vsi predlogi so propadli. Zaključeno je bilo, da se prihodnja konvencija vrši 15. marca 1924. in takrat se odloči, kam se stranka pridruži.

Boston, Mass. — Na tukajšnji konferenci unionistov, socialistov in liberalcev je bilo sklenjeno, da se ustanovitev Delavske stranke v državi Massachusetts odloži do oktobra, ko se vrši druga konference. Resolucija za takojšnjo ustanovitev Labor party je bila zavrnjena. Voditelji konference so svetovali, naj se počaka, da se velike strokovne unije enkrat odločijo za enotno politično fronto.

Navzočih je bilo 70 delegatov. Prišli so tudi zastopniki Workers party (komunisti), toda zbor je z 52 glasovi proti 11 sklenil, da se morajo odstraniti.

Pariz, 27. jul. — Stranke na le-cerkev, da pripravi fašistični puč v Franciji. Socialistični listi poročajo o mobiliziranju klerikalne mladine v gimnastičnih (telovadnih) društvih in napadajo vlado, ker dopušča ta društva.

Poslanec Moro Giuffrè, vodilni odvetnik za kriminalne zadeve, piše v vodilnem socialističnem listu "La Populaire", da je ministrski predsednik Poincaré v tajni zvezi z reakcionarji in monarhisti, ki bi radi strmoglavili republiko in v to svrhu zbirajo mlade klerikale v katoliških gimnastičnih društvih. Okrog 20,000 katoliških gimnastov je že organiziranih pod vodstvom 2000 duhovnikov, ki so vsi zagrizeni monarhisti. Gimnasti nosijo črne srajce in salutirajo z izstegenjem desne roke po stari rimski šegi kakor je Mussolini učil svoje fašistovske bataljone.

Giuffrè piše dalje, da imajo fašisti dobro priliko za puč. Vlada je odgodila parlament do februarja in dala si je potrditi budget za dve leti, valed česar ima proste roke. Giuffrè poziva vojne veterane in delavce, naj se istotako organizirajo proti klerikalnim fašistom in monarhistom.

Cerkev organizira fašiste v Franciji.

Duhovni organizirali 20,000 gimnastov-črnosrajcev.

Pariz, 27. jul. — Stranke na le-cerkev, da pripravi fašistični puč v Franciji. Socialistični listi poročajo o mobiliziranju klerikalne mladine v gimnastičnih (telovadnih) društvih in napadajo vlado, ker dopušča ta društva.

Poslanec Moro Giuffrè, vodilni odvetnik za kriminalne zadeve, piše v vodilnem socialističnem listu "La Populaire", da je ministrski predsednik Poincaré v tajni zvezi z reakcionarji in monarhisti, ki bi radi strmoglavili republiko in v to svrhu zbirajo mlade klerikale v katoliških gimnastičnih društvih. Okrog 20,000 katoliških gimnastov je že organiziranih pod vodstvom 2000 duhovnikov, ki so vsi zagrizeni monarhisti. Gimnasti nosijo črne srajce in salutirajo z izstegenjem desne roke po stari rimski šegi kakor je Mussolini učil svoje fašistovske bataljone.

Giuffrè piše dalje, da imajo fašisti dobro priliko za puč. Vlada je odgodila parlament do februarja in dala si je potrditi budget za dve leti, valed česar ima proste roke. Giuffrè poziva vojne veterane in delavce, naj se istotako organizirajo proti klerikalnim fašistom in monarhistom.

Giuffrè piše dalje, da imajo fašisti dobro priliko za puč. Vlada je odgodila parlament do februarja in dala si je potrditi budget za dve leti, valed česar ima proste roke. Giuffrè poziva vojne veterane in delavce, naj se istotako organizirajo proti klerikalnim fašistom in monarhistom.

SENATOR JOHNSON GOVORI O REVOLUCIJI.

Novi minnesotski senator pravi, da je revolucija v Ameriki mogoča.

St. Paul, Minn. — "Revolucija — politična, industrijska in celo krvava — je mogoča v Združenih državah, ako se položaj delavca in farmarja kmalu ne izboljša," je rekel 26. t. m. Magnus Johnson, novoizvoljeni farmarsko-delavski senator iz Minnesote.

"Mnogi mislijo, da to, kar se je zgodilo v Rusiji, je nemogoče v tej deželi, pa se motijo. Vse se lahko zgodi še prej, predno se zavemo, kaj se godi. Ruski car je imel veliko armado, pa ni mogel preprečiti revolucije. Mi nimamo skoro nobene armade. Kaj bi torej naša vlada mogla narediti, če bi prišlo do splošne revolucije? Nič bi ne mogla storiti."

Senator Johnson je dalje rekel, da je treba izvršiti mnoge radikalne spremembe, ako hočemo zadovoljiti farmarje in delavce ter preprečiti revolucijo. Te spremembe mora narediti kongres.

"Vlada mora zadržati farmarje tako cene, da bi imeli primeren dobiček od svojega pridelka," je nadaljeval Magnus Johnson. "Farmar je izgubil kupovalno silo, in če farmar ne more kupovati, je prizadeta vsa dežela. Eden glavnih vzrokov, ki lahko privede do revolucije, je dejstvo, da je 65 odstotkov vsega bogastva Amerike v rokah dveh odstotkov prebivalcev. Ako ne bo bogastvo dežele pravičnejše porazdeljeno, bo izkoriščano ljudstvo revoltiralo. Pravilno porazdeljenje lahko pride na več načinov. Najkrajša pot bi bila visok davek na velike korporacije, neproduktivne dohodke in na nadprofit."

Duhoven Grace dobil dve leti zapore.

Denver, Colo. — Katoliški duhoven Walter A. Grace je bil obsojen na dve leti zapore v zvezni ječi radi ponaredbe tujeja imena na papirju za dovoljenje, ki je potrebno za naročitev prepovednega žganja.

Sodbo je izrekel sodnik J. Foster Symes na zveznem okrožnem sodišču. Grace ni prosil za milost, niti ni kazal nobene poparjenosti, ko mu je bila sodba prečitana.

Sodnik je čestital zagovornikom, da je eden izmed nju dejal, da ne bo duhoven Grace vložil nobene prošnje za milost, nadalje, da je bila obramba žista in poštena, in da ni govoril noben dokaz duhovnu v prilog.

Zagovornika sta formalno ugovarjala obsodbi, in sodnik Symes je določil prizivni bonh na \$5,000. Zadeva pojde pred zvezno prizivno sodišče.

SMALL NAMERAVA RAZGLASITI SVOJO KANDIDATURO.

Chicago, Ill. — Governor Small bo prejelo razglasilo svojo kandidacijo za ponovno izvolitev v Kankakee dne 15. avgusta.

Ta dan se bo vršila skupščina guvernerjevih prijateljev. Ti bodo prišli iz vseh illinojskih okrajev ter zahtevali, da postane on kandidat za illinojskega guvernerja.

Program za to demonstracijo je izdelalo dvajset vplivnih republikancev iz Chicaga in dolnje države v sredi v hotelu Great North-Western.

REYNOLDS NAPOVEDUJE SVETOVNO KRIZO V MESECU OKTOBRU.

Čikaški finančnik, ki se je pravkar vrnil iz Evrope, pravi, da se evropski narodi s vso naglico bližajo k novi vojni.

MILITARISTIČNA SKUPINA SLEPI NAROD Z LEPIH SLIKAMI FRANCOŠKEGA POLOŽAJA.

Chicago, Ill. — "Francija more ostati v Poruhrju do mes. oktobra po zasebnem mnenju raznih moč v tujini. Ali kadar pride mesec oktober, se bo morala vlada odločiti za to ali ono," je dejal George M. Reynolds, ko se je v četrtak vrnil v Chicaga s svojega šestmesečnega potovanja po Italiji, Franciji in Angliji.

"Francoska vlada je po mnenju izkušenih političnih opazovalcev v Evropi v rokah tajne skupine, ki biva v Parizu in je sestavljena iz armadnih voditeljev in njihovih zastopnikov.

"Francija je danes tako v pesteh militarizma, kakor je bila med vojno.

"Kmetje in buržvazi, ki žive daleč proč od dejelnih sredstev, ne plačujejo nobenih davkov za zadrževanje ruhrske invazije, kakor bi jih morali, če bi Poincaréjeva vlada sploh mislila na poplačanje francoskega dolga Združenim državam."

"Militaristična skupina slika francoski položaj, kakor ga hoče videti ljudstvo. S tem, da ni treba Francozom plačevati nobenega davka za ruhrski vpad, slepe militaristi francosko ljudstvo, ki misli, da ni Francija bankerotna."

"Evropska kriza je tako nevarna in resna, da si Amerika niti v sanjah ne more predstavljati tega. Francija sovraži Anglijo bolj kakor nas vsaj sedaj," je dejal Reynolds. "Napetost je skoro neznošna."

"Francija si misli, da more v vojaškem smislu narekovati Anglijo. Anglija pa ima poldrugi milijon nezaposlenih. K temu številu je bilo pridodanih še 300,000 delavcev vsled učinka, ki ga je napravila na angleško industrijo francoska zasedba nemškega Poruhrja. Večina teh dveh milijonov mož je bila na fronti v zadnji svetovni vojni."

"Ali meni se zdi, da ne prihajajo te težave edinole od te strani. Obupni položaj nemških filanov in nemškega ljudstva dela in utruja pot nemško-ruski alijanci."

"Takšna zveza bi nemudoma izvala angleški odpor. Če spojita Rusija in Nemčija svoje sile, potem bo imela Anglija posla z drugo svetovno vojno."

"Če bi se bilo Angliji odločiti, ali naj bi se postavila Franciji na stran v takšni vojni, ali ne, potem bi po mojem mnenju to storila le tedaj, če bi bila sama v nevarnosti."

(Dalje na 3. strani.)

POLET IZ CHICAGA V NEW YORK V ENI NOČI.

Avijatik Ed. Stinson preletel 780 milj v osmih urah.

New York, N. Y. — Avijatik Eddie Stinson je v petek zjutraj došel po zraku s svojim monoplanom semkaj iz Chicaga, ne da bi se bil ustavil med potjo. Potrebno je osem ur in pol, da je preletel daljavo 780 milj.

Charles Dickinson, predsednik letalskega kluba v Illinoisu, ki je spremljal Stinsona na letalu, je dejal, da Čikažan zdaj lahko večerja v New Yorku, gre v gledališče in potem sede na letalo in zjutraj ob osmih je lahko že doma za svojo mizo v Chicagu.

Američani ujeli rusko stražo?

Nome, Alaska. — Moštvo ameriške trgovske škune "Isakum of Tacoma", katero so pred kratkim zajeli Rusi v vodah Ledenegega morja, se je zadnje dni uprlo, premagalo rusko stražo na škuni, vstaklo stražnike v železje in odšlo z njimi nazaj proti Alaski.

Nemčija v finančnem kaosu.

Izgredi in navalj na trgovino se nadaljujejo. Panično ljudstvo se skuša na vsak način iznebiti ničvrednega denarja. Vlada je sklicala parlament k izrednemu zasedanju. Socialisti pravijo, da bodo dali vladi še eno priložnost, če hitro zapleni kapital. Jutri je kritičen dan.

Berlin, 27. jul. — Nemška vlada je sklicala parlament k izrednemu zasedanju za 10. avgusta.

"Parlament mora takoj na delo," je dejal socialistični vodja Breitscheid. "Čunovi vladi bomo dali samo še eno priložnost, potem pa nič več. Vlada mora zasedi vsa premoženja intrisične vrednosti in vsi davki morajo biti plačani po sedanjih vrednostih marke. Državna banka mora izdati zlate kredite namesto papirnatih in delavske mezde morajo imeti pravo vrednost. Denarni problem mora biti hitro rešen."

Danes so se pojavili po vsem Berlinu plakati, ki ljuto napadajo Čunovo vlado.

Berlin, 27. jul. — Iz Duesseldorfa je prišla vest, da je 125,000 jeklarskih delavcev zagrozilo s stavko, če ne dobe mesečnega popliska.

Berlin, 27. jul. — Centralna vlada je v sporazumu s provinčnimi vladami prepovedala vse politične demonstracije, ki so napovedane za nedeljo 29. julija. Delavske organizacije ogorčeno protestirajo in bati se je, da se delavske mase ne bodo zmenile za prepoved. To prikaže tudi vlada, zato mobilizirala vojaške in policijske čete, kolikor jih ima na razpolago. Komunistični listi pozivajo mase, naj prezro vladno prepoved.

Berlin, 27. jul. — Nemčija je danes v finančnem in ekonomskem kaosu, kakršnega še ni bilo v zgodovini te dežele. Finančni polom je prišel v Berlinu in drugih mestih vlada panika in izgredi so na dnevnem redu.

Ljudje mečejo papirnatke marke proč. Na prodajalnice in agencije, ki se niso zaprte, se vrši tak naval, da se ljudje tepejo pri vratih. Vsakdo je dobil manj, da mora brž zamenjati ničvreden papir za blago kakršnekoli vrste. Mnogi trgovci nočejo prodati ničesar za marke, drugi prodajajo s silo, ker se boje vloma in zaplembe, tretji pa še vedno upajo, da se vrne denar v vrednost in da bodo naredili dobro kupčijo. Ljudje kupujejo vse, kar jim pride pod roko: hiše, avtomobile, obleke, po dva in tri pare zimске obleke, dragulje — izkratka vse, kar je na prodaj. Od ranega jutra stoje ženske, moški in otroci pred trgovinami v dolgih vrstah z velikimi šakli v rokah in na ramah. V žakljih so marke. Drugi imajo polne vozove marke. Kupovalci ne jemljejo drobiža, pač pa enostavno mečejo na mize cele svežnje bankovcev. Kdor plača 80,000 mark za kos platna, vrže bankovce za 100,000 mark na mizo in odide — ne čaka, da bi dobil nazaj 20,000 mark, ker se mu ne zdi vredno.

Cene se izpreminjajo vsako uro. V vsaki prodajalnici visi tabla, na kateri je s kredo označena trenutna vrednost marke. Danes se marka blizu milijonu za dolar. Večera zjutraj je bila kvotirana 800,000, proti večeru pa 760,000 za dolar. Medtem pa tiskarne mečejo na plan nove bankovce; vsak dan jih natisejejo za dva milijona mark (dva milijona sta dva milijona milijonov!)

DELAVCI NA POMOLIH ZASTAVKALI.

New York, N. Y. — Tisoč delavcev na pomolih v Hobokenu, N. J., je zastavkalo za mesečno povišanje in 44-urni delavnik na teden. Doslej so dobivali po 70 centov na uro in \$1.07 za nadurno delo in sedaj zahtevajo po \$1 na uro pa poldrugo plačo za nadurno delo. Uradniki njih uni-je pravijo, da se bo najmanj 800 delavcev pridružil stavkarjem takoj.

FRANCIJA ČAKA NA POLOM NEMČIJE.

Odlaka z odgovorom na noto Anglije. — Nemški kapitalisti pričakujejo, da se Nemčija razbije na kopo malih držav.

Pariz, 7. jul. — Francoska vlada, sročila na finančni kaos in izgredi v Nemčiji ter na pojemanje pasivne resistance v Poruhrju, čaka na popolni padec in razpad Nemčije. Iz tega razloga odlaka v odgovoru na angleško noto glede reparacij. Blokada Poruhrja je bila večeraj dvignjena.

Poincaré je mnenja, da s polomom Nemčije dobi vprašanje reparacij popolnoma drugo lice. Mogoče bo treba izpremeniti versajlsko pogodbo.

Iz Londona je prišla vest, da so dospeli tja predstavniki največjih nemških kapitalistov in zdaj se posvetojujejo z angleškimi bankirji o možnostih prihajajočega položaja. Nemški kapitalisti vidijo dve poti: razsuti Nemčijo v pol tuceta manjših držav kakor je bilo pred federacijo leta 1871, ali pa dva tisoč nemških kapitalistov postavi garancije za izplačanje odškodnine. Okrog tisoč kapitalistov ima v svojih rokah 80 odstotkov vsega bogastva Nemčije in Stinnes kontrolira polovico teh magnatov.

London, 27. jul. — Tukaj se je izvedelo, da Francija in Belgija polijeta separaten odgovor na angleško noto v nedeljo, tako da ju dobi Anglija v ponedeljek.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Rudarji s polja antracitnega premoga so odgovorili lastnikom premogovnikov, da zastavkajo 1. septembra, če ne bodo sprejete njihove zahteve.

Čikaški bankir Reynolds je napovedal svetovno krizo v oktobru. Senator Johnson iz Minnesote je dejal, da Amerika ni varna pred revolucijo.

Rudar W. Blizzard v West Virginiji izpuščen na svobodo; porota se ni sednila.

Farmarji in delavci v West Virginiji so ustanovili lastno politično stranko.

Katoliški duhoven Grace, "munšajnar", je dobil dve leti zapore. Burns je nekdo potegnil, da hočeta dva Rusa ubiti Hardinga.

Predsednik Harding, ki se je med potjo iz Alaske ustavil v Kanadi, je došel v Seattle.

Inozemstvo.

Jugoslavija in Grška pred revolucijo — po vesteh iz Pariza. Finančni kaos v Nemčiji. Parlament sklican.

Francija čaka na polom Nemčije.

Katoliški duhovni v Franciji organizirajo fašistovske čete.

Ratifikacija lozanskega mira.

Carigrad, 27. jul. — Turška velika narodna skupščina se snide v Angori 2. avgusta. Upati je, da bo lozanska pogodba ratificirana v dveh dneh in zavezniki bodo uradno obveščeni o ratifikaciji najkasneje 6. avgusta. Nato bodo zavezniki izpraznili Carigrad in morško ozino.

VREME.

Chicago in okolica: V nedeljo jasno in hladno. Severni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 75, najnižja 70. Sonce izide ob 5:38, zalze ob 8:14.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

21

Datum v oglasu n. pr. (Julija 31-23) poleg vašega imena na naslovu pomeni da vam je s tem davcom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

TOLAZI, TOLAZI ZOPET — GOSPOD GARY!

Objavljena je bila korespondenca med predsednikom Hardingom in jeklarskimi magnati, katerim načeluje sodnik Elbert H. Gary. In kaj so povedali jeklarski baroni predsedniku Združenih držav? Rekli so, da bi bil dvanajsturni delavnik že odpravljen, ako bi bilo dosti delavcev.

To so sicer lepe besede, ampak so samo tolažilne.

Ako bi jeklarski magnatje porinili oglas v liste, da potrebujejo šestdeset ali pa sto tisoč delavcev, ker namestijo osemurni delavnik, koliko časa bi morali čakati, da jih dobe?

Prepričani smo, da jih imajo v enem tednu več, kot jih potrebujejo.

Jeklarski baroni ne morejo nikamor več, odkar se je vzbudila splošna ljudska vest proti njim zaradi dvanajsturnega delavnika v jeklarnah. Ob pričetku probujenja javne vesti so gospodje jeklarji prihajali z raznimi manjšimi izgovori, med katerimi je bil najvažnejši ta, da je treba uvesti preiskavo, ako je sploh mogoče uvesti osemurni delavnik. Preiskava je bila dolgotrajna. Trajala je približno osemnajst mesecev, da ni bil pritisk javnega mnenja tako velik zaradi dvanajsturnega delavnika v jeklarski industriji, da so jeklarski magnatje bili primorani povedati nekaj tolažilnih besed, da pritisk javnega mnenja saj nekoliko odmeha.

Jeklarski gospodje se motijo, ako mislijo, da bodo take tolažilne besede uspavale ameriško javnost, da odneha z zahtevo po osemurnem delavniku v jeklarski in železarski industriji.

Javno ameriško mnenje se je vzdramilo in ne bo več zadremalo, pa magari, če gospod Gary iztrese vsaki teden koš tolažilnih obljub. Javno ameriško mnenje ve, da so besede o pomanjkanju delavcev le pripovedke. Res je, da delavci ne hodijo v trumah od tovarne do tovarne za delom kot ob času gospodarske krize, ampak delavcev je vseeno toliko brez dela, da jih lahko vsak tovarnar dobi toliko, kolikor jih potrebuje.

V vojnem času je bilo štiri milijone mož pod orožjem. Ti možje so bili odtegnjeni produkciji, ko so bile industrije preobložene z naročili in so farmarji obdelali veliko več sveta kot v mirnem času. Noben tovarnar pa ni zapri svoje tovarne, ker ni mogel dobiti delavcev.

Po sklenjenem miru je dospelo v Združene države lepo število izseljenikov. Armada je bila razpuščena in možje in fantje so slekli svoje uniforme in se vrnili k svojim poklicom. Delavnih moči je danes nekaj milijonov več kot v vojnem času, jeklarski baroni pa natvezujejo ameriškiemu ljudstvu bajko, da ne morejo uvesti osemurnega delavnika, ker primanjkujejo delavci.

Ameriško ljudstvo dandanes veliko več misli, kot je mislilo pred izbruhom svetovne vojne. Prav dobro se zaveda, kako velike so njegove delavne moči in zategadelj se ne bo dalo farbat s pravljicami o primanjlovanju delavcev. Gospod Gary naj take pravljice lepo pridržijo zase, kajti pametni ljudje vedo, da služijo le za izgovor in prikrivanje resničnega položaja.

OLJNI DELAVCI SPELJANI NA LED.

Oljni delavci v državi Wyoming spoznavajo počasi, da so bili speljani na led od privatnih oljnih interesov in da bodo še nadalje garali po dvanajst ur dnevno.

Stvar je namreč pričela, ko so privatni oljni interesi opazili, da so se pričeli oljni delavci organizirati, da izboljšajo svoje razmere. Ustanovljena je bila "kompanijska unija" pod revolucionarnim imenom "Industrijski svet", da se delavci omamijo in mislijo, da bo ta organizacija stala za njimi in podpirala njih upravičene zahteve.

Delavci so verjeli, za to pa delajo še po dvanajst ur dnevno.

Pred več meseci so delavski časniki poročali o razmerah v Elk Basinu. To je učinkovalo. John D. Rockefeller, ml., se je oglasil in ljudje so mislili, da bo kar čez noč uveden osemurni delavnik. Bile so lepe besede in za to so ljudje toliko rajše verjeli. Ampak stvar je tako končala kot neha vselej, kadar bogati industrijski knezi govore lepe besede. Delavci se niso organizirali v delavski strokovni organizaciji, ampak združili so se v "kompanijski uniji" in tako je ostalo le pri lepih besedah industrijskega kneza, dejanje pa je izostalo.

Ako žele oljni delavci skrajšati svoj delavnik in zboljšati razmere, v katerih delajo in žive, bodo morali izvr-

šiti to, kar so storili drugi delavci. Organizirati se bodo morali v strokovni organizaciji, ki ne bo pod kontrolo njih delodajalcev, ampak v nji bodo odločali delavci, ki so organizirani v nji.

Obljube delodajalcev so pa do danes še vedno ostale samo povsod, kjer delavci niso organizirani v pravi delavski strokovni organizaciji.

Dolar bo zmagoval na trgu.

(Leland Olds za Fed. Press.)

Delavci v tej deželi proizvajajo večjo količino dobrin, kot jih je potrebnih za življenjski standard v deželi, kakor povedo finančni mogotci. Združene države so v proizvodnji dosegle točko, da lahko del svojega prebitka kapitala izvozijo v tujino in ga tam investirajo, kjer se lahko dobiškanosno obrestuje. Industrijska aktivnost v bodočnosti je odvisna od investiranja kapitala v tujini.

Bankirji so prvi na vrsti, ki so posodili Avstriji \$25,000,000, kar znači, da se obeta Ameriki (ameriškim kapitalistom) prosperiteta valed izvoza kapitala. Newyorški bankirji so pokazali, da imajo v naših številih druge investicije kapitala v tujini.

To je pojav v ameriški industriji, ki pretvarja stališče Ameriko v zgodovini in je najvažnejša pomena za delavstvo. Razvoj industrije in nje povečanje brez istočasne povečanja nakupne sile meznega delavstva je porinilo to deželo na pot gospodarskega imperija. Ameriški dolar bo odslej naprej prodiral dalje, da zmaga na gospodarskem polju na tujem. Bankirji trde, da so to pojavi razvoja, ki bo spremenil Ameriko iz provincijalne v mednarodno silo.

Harding je morda dobil napitnino izza kulise in podvzival je v javnosti izjavljati: "Ne verjamem, da bi kdor mogel zavzemati stališče predsednika Združenih držav in držati se ideje, da je mogoče za to deželo, da se vzdržava izolirano in odstranjeno od inozemstva."

Ta njegova izjava nas spominja silnega Wilsonovega zatrdila. Dva meseca po sopetni izvolitvi predsednikom s stališča, da se bo vzdrževal vsakega vmešavanja v tujini, oz. v Evropi, je rekel: "Gospodarska nevarnost za Združene države je nadalje nemogoča". Ta izjava je bila znak prihajajočega trenutka, ko so se Združene države udeležile eničnega boja v Evropi za gospodarsko nadvlado trgov in naravnih zakladov.

Zvezni trgovinski departmet je tudi prejel ukaze od newyorških neobvladanih finančnikov, ki propagirajo, da bi ameriški dolarji šli za investiranje v tujini. G. M. Jones, vodja finančnega in investicijskega oddelka trgovinskega departmeta, je precej jasno oslikal vso institucijo pred konvencijo podjetnikov Nove Anglije. Med drugim je rekel: —

"Združene države so v svojem gospodarskem razvoju dosegle stopnjo, da lahko del svojega kapitala, ki je v prebitku, dobiškanosno eksportirajo. Razvoj mnogih tvorniških podjetij je dosegel stopnjo, da industrije lahko v popolnem in uspešnem delu obratujejo dalje, pri tem pa mora biti gotov del njih produktov redno izvažen. Ta eksportacija pa je omogočena na ta način, da s posojili omogočimo tujim državam nakup naših produktov. To je resnično zlasti v slučajih lokomotiv, tovornih in potniških železniških vozov, traenice in druge opreme za železnice ter električnih, rudniških in drugih težkih strojnih izdelkov.

Industrija bi lahko dobro napredovala za vse, če bi nadprodukcija bila namenjena v blagostanje onega, ki produciira. Toda to bi ne pomenilo tako ogromnih profitov za lastnike podjetij. Tako bo torej nadprodukcija ameriškega delavstva investirana v tujih deželah. Od tam pa se bodo stekale v Združene države silne količine dobrin, proizvedenih po tujih delavcih za dobrobit ameriških kapitalistov, katere bo tvoril razred pčelice ljudi, ki so denar investirali.

Anglija, ki je skozi tri četrtoletja zadnje dobe stremela za gospodarskim navladnjem in ga tudi širom sveta izvajala, ima na vsakih 100.000 prebivalcev sedem milijonarjev, doblim, imajo Združene države v sedanjem času samo po dva milijonarja na vsakih stotisoč svojih prebivalcev.

Kdo je ustanovil Rim?

Rim, Italija. — Kdo je ustanovil Rim? To vprašanje zadnje čase obdelujejo po rimskih časopisih in vedno dobe na vprašanje kak nov odgovor. Skozi stoletja sem prevladuje mnenje o ustanovitvi Rima, kot pripoveduje bajna pravljica dveh dvojčkov, ki sta bila čudežno ohranjena, da ju ni poplavlila Tibera in ju je varovala ter došla volkulja, dokler nista odrasla v moča in ustanovila mesto. Romul, izredno močan in tihi mož, je premagal svojega brata, da je neovirano lahko gospodaril novemu mestu.

Kot ustanovitelja Rima so ga Rimljani sprejeli kajpada za več kot človeka in častili po božje. Rimljani so bili ponosni nanj in uvrstili so ga med svoje prve bogove. Verovali so, da izhaja iz božanskega pokolenja in da izhaja iz rodu polboga Eneja, sina Venerine in Anžila ter Maras in vestalke Reje Silve. Ko so mu bogovi označili prostor, kje naj gradi, je Romul prišel z delom mesta, katero bo nekega dne dajalo zakone svetu. In zgradil je mesto na Palatinu. Tako pravi legenda, medtem pa je zadnje čase naletela na ostru kritiko in na drugačne bolj teoretične trditve, kako je bilo mesto zgrajeno in kdo ga je zgradil.

Prišli so trditvi, da je ustanovil Rim rod Italiki, ki je prišel v Italijo s severa. To ljudstvo je živel po kočah, postavljenih na kolih sredi jezer. Mrličje so sežigali. Prišli so v dolino Donave z Moravske, Dolnje Avstrije in čez Hrvaško in Slovenijo. Del njih se je naselil po benekških lagunah in obljubil Lombardijo, prekoračil reko Po in končno prekoračil Alpe in se ustalil na alpskih gričih. Proti letu 750 pred Kristom so prišli na Palatin in tam postavili prve koče, ki so se potem razvijale v mesto.

Prišli pa so še do druge teorije, ki je nasprotna tej germanski. Profesor Dall'Oso znamenit arheolog, postavlja prvi poteklet Rima daleč nazaj v dvanajsto stoletje pred Kristom. Za ustanovitev večnega mesta pa ne priznava časti Italikom s severa, ki so bili vedno po njegovem mnenju v manjšini, temveč Aborigincem, ljudstvu oskanskega plemena, katero je vedno živelo ob bregovih sredozemske kotline. To ljudstvo je bilo zbrano v naseliščih Janikuluma. Pozneje so Etruščani in Vejanec premagali ta rod in pahnili Aborigince izven vasi dolki Tiberi in na grič Kvirinal, po katerem so pozneje vzeli ime Kviritali.

V poznejše dobi so se Kviritali družili z Albanci, ki so okupirali palatinski grič pod vodstvom Romula (Končno vendar smrtni človek in ne bog). Ta dva združena rodu sta pregnala Etruščane z Janikula in na njem pričela obnovljati stare domove. Slednjijo so Etruščani pod vodstvom Tarkvina Priska prevladali Rimljane in tako je sledila spojitve oskanskega in etruščanskega plemena.

Raziskovanja, ki jih vodi Monte Mario pod vodstvom profesorja Dall'Oso se že nekaj časa precej uspešno. Odkrili so zopet v odkopinah novo civilizacijo. Mehke izdelbine v kamen kažejo nekdajne prekope in jake, sredi katerih so Aborigini postavljali svoje koče. Rebra nekdanjih njihovih koč ostojajo še danes, ki so pa še pepel in oglje. Jarki so bili zaprti s odpadki in smetmi, razbitimi posodami in vazami, ki spadajo še v dobo bron ter v zgodnje dobo železa. Našli so tudi orožje in vojaško opremo, po katerem sodijo veliko oddaljenost dobe, ko so živeli po ohih kočah ustanovitelji Rima.

V bližini tam so pokopališča in skupine dublin, kamor so spravljali človeške ostanke. Hišam premaganih Oskanov so Etruščani dodelali nove zgradbe po svojem, katere pa so podirali z zmago najzaj prišli Aborigini, združeni z Albanci, ki so se pod vodstvom Romula ustalili na vrhu griča in pričeli z ustanavljanjem prve kmečke komunne.

Koče Etruščanov so bile iz lesa, postavljene na kolih, pode in strope so imeli izdelane iz flosice in rdeče opeke. Tudi nekatere

stene so bile sidane iz posebne vrste opeke. Grobnice, kamor so zakopavali mrljce v skupinah so bile narejene kot sobe iz velikih kvadratnih kosov opeke. V grobnicah ni bilo nič drugega kakor kamnita vnočja, na katere so Etruščani polagali svoje mrljce.

Tu so si torej različne trditve glede ustanovitve Rima, katere podpirajo raziskovalci s dokazi. Najbrže pa, če bi bilo treba glasovati, kdo je ustanovil Rim, bi vsak šolski deček glasoval za Romula in pa za "ščite, ki so padli iz neba".

Dinozaver.

Zadnjič sem vam opisal ptiča dodota, danes pa imam nekaj drugega.

V muzejih vidimo stvar, ki mu pravijo dinozaver. Ta reč je 70 čevljev dolga. Stojč na zadnjih nogah izgleda kot kenguru; same zadnje noge in rep ga je. Na koncu vratu ima kljuko, ki je polna zob. Človek bi mislil, da je ta pokast poginila, ko se je zadržala v žago.

Slišal sem, da je dinozaver skakal po dveh, plazil se po trebuhu, plaval in letal. Valil je jajca tako velika kot bušeljaka canja. To mu ni nič pomagalo, ker takrat še ni bilo trga za jajca; trga pa ni bilo zato, ker bi bil vsakdo bežal na vse pretege, kadar je dinozaver zakokodakal.

Žirafa ima dolg vrat, pa še danes živi. Zakaj ne živi dinozaver? Ko je bilo Skalnato pogorje še pod vodo in morskim plevelom, je bilo dinozavrov v Ameriki toliko kakor bolh na trempavem psu. Kaj se je zgodilo z njimi? Zakaj so propadli? Na to vprašanje bom zdaj odgovoril.

Bill Bryan vam bo seveda povedal, da so dinozavri utonili za časa vesoljnega potopa. Noe je sicer pozval par mrh iz Montane, naj se rešita v njegovi barki, ali mrhi nista mogli preplavati Atlantičnega oceana. Lahko je tudi, da nista mogli v barko; kakih 30 čevljev repa je molelo skozi vrata.

Vse to se lepo sliši, ampak "ja dem" — znanstveno ni. Stvar je drugačna. Skladi skal, v katerih najdemo okostja dinozavrov, so polni okamenelih rib, somovih zob, morskega plevela itd. Vse te reči so navadno v morju. Učenjaki so torej zaključili, da se je dinozaver križal neke med želvo in močvirno kuro.

A kako je prišel vrh Skalnatih gor? To je lahko. Ko je bila zemlja še mlada, mehka in polna porodnosti, poskočnosti in peklenskega ognja, je bila njena koža gladka kakor otrokovo lice. Ni bilo hribov, ne dolin in voda je obilovala skoro vse povrčje. Ko se je na zemlja postarala, se je nagrančala kakor vsak starec. Geologi pravijo tem grban in gubam gore in doline. Ko se je torej davno pred Adamom pričelo gubanje, so se morski bregovi pomikali višje in višje in morska voda in morski plevel sta lezla nižje in nižje.

Tu so pa nastale sitnosti za našega dinozavra. Vidite, njegova trda buča ni hotela slediti bežečemu morju. Ostal je tam, kjer je vedno bil, sedel na repu in jokal za dobrimi starimi časi, ko je bilo dovolj o vode, močvirja in morskih kač za večerjo.

Drugi tvorci so ga vabili, naj gre z njimi, toda starokupitež je odgovoril: "Ne jaz! Tu sem bil rojen, moj oče tudi in moj ded, in proklet bi bil, če se premaknem."

Tako je dinozaver ostal vrh pušte gore, stradal na smrt in končno erknil, ko se je bila Amerika prvič posušila.

Dinozavra ni več — ampak njegova duša še živi in maršira. Poznam namreč dosti premogorudarjev, ki sede naokoli zapuščenempe leta in leta in čakajo, da se odpre jama, namesto da bi skočili na prvi tovorni vlak in se odpejali k Velikim jezerom, kjer bi dobili delo v tovarnah za slivere.

Prosto po Adamu Coudiggerju.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Cherokee, Kans. — Če se udeležite tekme za nagrado \$100,000, kdo bo predlagal najboljši načrt za dosego miru, pošite Vaše mnenje na naslov: "American Peace Award" 342 Madison Avenue, New York City. — Pozdravi!

Naročite "Prosveto" vašemu opodniku ali prijatelju v starodominu.

SLIKE IZ NASELBIN.

Jordanville, N. Y. — Danes imam ravno primeren čas in zopet se pripravim, da bom kaj napisal v "Prosveto". Še danes pravijo, da je hudobec na svetu in jaz tudi potrdim, da je. Pa še koliko jih je, samo ljudstvo tega neče slišati, ker rajše poslušajo besedo oduhu, kačočega na namalana malika in pa nekam doli pod zemljo. Ali ni hudobec zloben človek, kateri je pripravljen storiti vse gorje bližnjiku in vse, kar mu more prizadeti slabega?

Poznal sem moža, ki je barval svetnike. Delal je nekaj časa, pa je šel popit četrta litra vina, sedel je k prijatelju in pogovarjala sta se. Govorjenje je naneslo, da je mož nekaj malega rekel čez cesarja Franježofa. Hudobec — zloben človek, sedeč pri njem, ga je slišal in hitro opravil grdo delo. Tožil ga je in mož je dobil za tri mesece rčeta. To je bil eden izmed mnogih hudobcev na svetu, ki je prizadajal dobremu možu zlo.

Pa vzemimo Poljake, to je narod, ki je še danes popolnoma v temi in ga imajo v svoji pesti domači farizeji. Kar so prinesli s seboj v Ameriko, od tega jih težko ločijo. Vsa izmed njih ima svojo marko za vrvici okoli vratu, kakor moj pes, in pobožni so ter silno radi molijo. Poznam jih, kajti delal sem dvanajst let med njimi. Med petdesetimi morda eden njih ni imel one marke na vratu, to je košček od potu, znoja in nečistice silno umazane cunjice. Če sem ga vprašal, zakaj mu je ono in kaj mu koristi, pa ni vedel ničesar povedati. Zjutraj, predno se je pričel križati in potem so mu tekle ustnice in moljale molitev za molitvijo. Težko sem prenašal ono šlobudranje. Teh ljudi se je torej nakopalo okoli nas vse polno. Mnogi izmed njih, ki pridejo na farme, prvo vprašajo, kako daleč je do cerkve. Silno izgledajo pobožni, a veliko izmed njih je takih, da se jih prime vse, koder hodijo. Kako hitro so pripravljeni oslepariti človeka, ako se jim pusti.

Tako se je priklatil k nam tak pobožni, ki ima vedno opravka po sodnjah. Vse se ga prime in v hišo pride najraje, kadar ni nikogar doma. Da mu gre sleparjenje bolj od rok, ima nekega fantalina, ki ga pošilja okoli. Tako je osleparil moje ženo, a neki sosed mu je vendar pokazal, da noče imeti z njimi opravka, ker on ve, da je več hudobcev kot pa pravičnih ljudi, posebno med tem ljudmi, ki imajo na ustnih vedno molitev. — Ignac Sulga.

Dawson, N. Mex. — Žalostnega srea naznanjam prijateljem in znanec, da mi je umrla hčerka Milka Milove. Rojena je bila leta 1922 dne 19. septembra, umrla pa 17. julija t. l. Starj je bila dva dni manj kot deset mesecev.

Zahvaljujem se botru in botri Sinkovec za njuno veliko pomoč ob času žalosti in za vence, ki sta jih položila na krsto nepozabljivi hčerki. Zahvalim se Johnu Krivicu in njegovi ženi za vence in pomoč ter Rudolfo Delost ter očetu moje žene. Materi Delost vsa hvala in tako vsem, ki ste mi priskočili na pomoč. Hvala vsem, Joe Krulcu, Toniju Kralju in ki ste prišli iz Delagne, Colo.: Louisu Tomšiču. Žalujoca ostala Tony in Mary, stariša ter Toni in Mary, brat in sestra. — Toni Milove.

CENA PLINU IN ELEKTRIKI V CHICAGO ZNIŽANA.

Chicago, Ill. — Illinoiska trgovska komisija je čikaškimi prebivalcem poenila plin in električni tok za poltretji milijon dolarjev na leto, preden se je razšla na poštne mesece avgusta.

Uradništvo prizadetih tovarov je sprejelo to novico z velikanskim presenečenjem, zakaj, trgovska komisija ni niti malo obvestila tovarov poprej o svoji nakani glede znižanje cen plinu in električnemu toku.

Komisija je preračunala, da bo čikaškimi prebivalcem vsako leto približno \$3,432,253 prihranjenih. Nove cene stopijo prihodnjo sredo v veljavo, če se ne bosta plinarna in elektrarna izpustile ter vložile na najvišjem sodišču priziv proti trgovski komisiji v Illinoisu.

Poveš "Jimmie Higgins" je zrealo duše ameriškega proletariata ob času velike vojne. Dobi se pri Književni matič S. N. P. J.

Glava o zaroti proti Harding.

Glavni urednik, ki jih je izdal pravosodni departament, svare predsedniško stražo pred dvema anarhistama.

DAVATELJ WM. J. BURNS PRAVI, DA NI NOBENE ZAROTE PROTI HARDINGU.

Washington, D. C. — V četrtak popoldne je časopisje objavilo o zaroti, ki jo je izdal pravosodni departament in v kateri svari ta policijo in druge varnostne organe pred zaroto proti življenju predsednika Hardinga. Ta objava je dala povod izjavi, da je bila zarada preiskavana. Preiskava pa je dosegla, da je vest o zaroti izmišljena in neosnovana. Ravnanje preiskovalnega urada W. J. Burns je izjavil, da ni predsednikovo življenje v nobeni nevarnosti. Dejstvo je, da je bila preiskava dokončana že pred nekaj tedni, in da nista osumniki osebi, ki so bili pod policijskim nadzorom. Burns priznava, da je bila izdana dne 12. julija okrožnica ter razposlana po celi deželi. Glasi:

"Pravosodni departament, preiskovalni urad.

"Sporočeno je bilo temu uradu, da sta bila izbrana Filip Kurinski in Sofija Bushwick za to, da ameriški predsednik in zveznega pravosodnega tajnika. Kakor je bilo povedano, bi naj tedve osebi sledile predsednikov družbi na poti v Alasko ter izvršila zločin s pomočjo samokresa.

"Kurinskega so oblasti zasledili. Sedaj je pod nadzorom.

"Sofija Bushwick je znana tudi pod imenom Ana Burahwick in Ana Kaufmann. Njen opis je, kakor sledi: Visoka 5 čevljev in 8 palcev, tehta okoli 150 funtov, stara pa je 25 let. Je nakodranih temnih las, ruskega tipa, po podoben je modrostinja in življaja. Naadno potuje s kakim ljubimcem. Govori angleško z močno tujim naglasom.

"V zapiskih policijskega departamenta v San Franciscu je razvidno, da je bila aretirana dne 8. novembra 1919. Tamkaj je opisana: Stara 25 let, visoka 5 čevljev in 4 palce; tehta 125 funtov; oči sive; odtisk njenih prstov 33-11-21; 28-30.

"Kljub razliki v obeh opisih je ta tista ženska, ki namerava izvršiti umor.

"Te osebe ni treba zapreti, ali vsi močni je delovati na to, da ji pride oblast na sled. Po doizvedbi njenega bivanja naj pride pod kar najkrajnejše nadzor, in ta urad bodi nemudoma obveščen o tem. — Wm. J. Burns, davatelj."

Vest je naravno povzročila veljansko razburjenje širom Združenih držav. Innaposledje je ljudstvo upalo, da bo ta vest ovržena. Tako se je tudi zgodilo. Burns je izjavil, da je zgodba o zaroti proti življenju predsednika Hardinga brez vsake podlage. Osumljeni osebi nista več pod policijskim nadzorom, je še pridodal.

Iz delavskega sveta.

(Federated Press.)

"Prosperiteta" zahajal iz Bostona je prišla vest, da tovarne po vseh novoangleških državah pogajoma zapirajo vrata. Velike tekstilne tovarne v Pawtucketu, I. I. zapro vrata prihodnji teden in 3000 delavcev izgubi delo. Tovarne v Fall Riverju so skrhle obrat in na stotine delavcev je bilo odslovljenih.

Konvencije. Letna konvencija Illinoiske delavske federacije se vsi v Decaturju drugi teden v septembru. — Letna konvencija Michigananske delavske federacije se vsi v Detroitu tretji teden v septembru.

6000 delavcev, večinoma deklet, ameških in tovarnih za papirne izdelke skatlje v New Yorku, se je združilo za štrajk, če delodajalci ne priznajo unije in minimalne plače medse \$22.

Fristanišni delavci v San Franciscu zahtevajo 20 centov povška na uro. Zdaj imajo 80 centov. Organizacija šteje čez 2000 članov.

2000 delavcev v opekarnah Ayre & Fisher Co. v New Brunswiku, N. J., je v stavki že peti teden. Zahtevajo povškanje medse, kar pomeni zdaj dobila 500 črncev druga in skusa razbiti stavko, pa bo šlo. Dobila je tudi "injuncijo", ki prepoveduje piketiranje.

Protiruska propaganda ima smolo.

Dva kapitalistična lista se pobijata v poročilih o Rusiji.

Chicago, Ill. — (Fed. Press.) — Glavni generalni štab protiruske propagande ima te dni smolo. Že, po katerih tečejo "novice", so se nekje zamotale in kori reporterjev ne delajo več složno.

Chicago Daily News in Chicago Daily Tribune sta skoro istega dne prinesla poročila o Rusiji, ki sta v velikem protislovju. Tribuna je pred par meseci naznanila, da je njen korespondent George Seldey zapustil Moskvo iz razloga, ker je "pod sovjetsko cenzuro nemogoče pisati resnice o Rusiji."

F. A. Mackenzie, poročevalec lista Daily News, je pa še danes v Moskvi. V poročilu z dne 20. julija poroča Mackenzie med drugim tudi sledeče:

"Odkar sem v Sovjetski Rusiji (brez malega dve leti), so mi je posrečilo od časa do časa poslati na ta ali oni način vse informacije o položaju v republikah sovjetrov. Drugi poročevalci so storili isto. Svobodno smo kritizirali vse, kar se nam je zdelo vredno kritike in poslali smo iz Rusije poročila, ki so proti stališču sovjetrov."

Komaj je Daily News natisnila to priznanje, da poročevalci lahko javljajo iz Rusije, kar hočejo, je prišla naokrog Tribuna s impresivno staro časnikarsko raco.

Dne 24. julija je prinesla protisovjetsko klobaso, datirano "Nekje v Evropi". Klobasa zaključuje z opombo, da je ime in kraj poročevalca zamolčan s namenom, da bo varen pred čerko."

Kje čepi Tribuna reporter, bo jasno iz naslednjega odstavka v Mackenziejevem poročilu, ki ga je objavila Daily News:

"Protirevolucionarni Rusi, katerim so ipodleteli vsi vojni, moralni in politični poskusi, se bi zdaj radi naplčali za svoje izgube s tem, da krožijo fantastične pripovedke o sedanjem vsakdanjem življenju v Rusiji. Organizirali so propagandistični biro v Helsinkforsu na Finskem s podružnicami v drugih deželah in od tam pošiljajo časopisje v Evropi in Ameriki maso ruske fikcije, ki nima nobene zveze z resnico. Protirevolucionarni Rusi sistematično naglašajo, da so 'inozemski poročevalci v Rusiji orodje sovjetske vlade. Iz lastne izkušnje vem, da je ta trditve absurdna in brez vsake podlage."

Nekaj je torej gnilega v protiruski propagandi.

Razne vesti.

MARSHALL BI HOTEL BITI PREDSEDNIK, ČE BI BILE DELAVNE URE PONOVI.

Washington, D. C. — Če bi stric Sam uredil predsedniško službo na podlagi osebnega delavnika, kakor je to urejeno za druge vladne delavce, in če bi bila upeljana za predsednika ponočna služba, pa bi bil bivši podpredsednik Thomas Marshall pri volji prevzeti predsedniško službo.

Marshallova pripomba k temu se glasi takole:

"Nočna služba bi bila biti predsednik od desetih ponoči pa do petih ali šestih jutraj, ko vse spi in nihče ne godrnja.

"Kakor mislim, bi ne mogel biti nominiran za predsedniškega kandidata, če bi prav hotel to. In ne hotel bi sprejeti nominacije, če bi jo tudi mogel."

VEČINA MAGNUSA JOHNSONNA NAD PREUSOM JE 94.846 GLASOV.

Minneapolis, Minn. — Uspešni kmečko-delavski kandidat za zveznega senatorja Magnus Johnson je dobil 290.165 glasov, ali 94.846 glasov večine nad reakcijskim kandidatom Preusom, kakor je posneti iz uradnega štetja oddanih glasov.

Governor J. A. C. Preus je bil republikanski kandidat ter je dobil 195.319 glasov, a demokratski kandidat James A. Carley pa samo 19.859.

Vse to kaže, da je Johnson hitel od uspeha do uspeha kakor kak kmečki delavec, kadar začne glas zveps, ki ga kliče na obed. Governor Preus jo je pobiral da-švedral ter naložil komaj toliko glasov, da se ga da prav težko omeniti v wati senatorskih kandidator. Magnus Johnson je kandidator. Magnus Johnson je kandidator. Magnus Johnson je kandidator.

breo, Carley pa je imenitno pogorel.

Thomas Frankson, ki je kot predsednik progresivnega republikanskega kluba v Minnesoti prav vneto deloval za Johnsona, je primerjal Preusove glasove za governorja s sedanjimi Johnsonovimi.

Prvi je 1. 1922. dobil 309.700, njegov tekmeec Johnson pa 295.479. Na prvi pogled bi človek mislil, da niso pridobili letos kmečko-delavski pristaki nobenih novih glasov," je rekel Frankson. Ali vseh oddanih glasov za governorja službo je bilo 687.138, dočim je bilo letos oddanih le 503.349 glasov.

"In to je ravno imenitno. Republikanci so letos izgubili 114.437 glasov, in senator Johnson je pošteno našekal in nabiral republikance in demokrate."

PREDSEDNIK HARDING V KANADI.

Vancouver, B. C. — Predsednik Harding je došel v Kanado v četrtak. To je prvi predsednik Združenih držav, ki je stopil na kanadska tla. Harding je došel za poslanice iskrenega ameriškega prijateljstva in miru, kar oboje je obstajalo med obema deželama več kakor 100 let.

Ta trajni in stalni kanadsko-ameriški mir, ki je bil ohranjen brez mejnih utrdb ali vojnih sredstev ob Velikih jezerih, je dober zgled celemu svetu, je dejal predsednik Harding v svojem govoru, ki ga je imel v Stanley Parku.

Kitajski vodja govori o združitvi z Rusijo.

Tokijo. — Tukašnji japonski list "Kaizo" je priobčil intervju z dr. Sunjatsenom, voditeljem revolucionarne vlade v južni Kitajski. Dr. Sunjatsen, ki je bil prvi predsednik kitajske republike, je dejal v tem intervjuju, da prihaja unija Kitajske in Rusije.

"Rusija je edina dežela, na katero se more zanesti Kitajski," je rekel dr. Sunjatsen. "Zveza Kitajske z rusko socialistično republiko bi bila nepremagljiva. Kitajska ima 400 milijonov prebivalcev, Rusija ima 150 milijonov, skupaj 550 milijonov, to je tretjina vsega prebivalstva na svetu. Prištevamo še bogate prirodne zaklade obeh republik, pa imamo silo, ki lahko dominira ves svet."

REYNOLDS NAPOVEDUJE SVETOVNO KRIZO V MESECU OKTOBRU.

(Nadaljevanje s prve strani.)

"Francija bi morala biti spravljiva. Ali nameste tega misli, da gre za njeno življenje. Nekateri francoski voditelji morda mislijo zase, da bi bilo bolje, če bi Francija zasledovala spravljivo politiko, ali francoski politiki, ki ne upajo tega zahtevati javno, ker se boje militaristov, ki imajo sedaj vse moč v rokah.

"Francija postopa sedaj na lastno pest. Osamljena je v svojih militarističnih prizadevanjih. In če izostane Anglija, potem bo morala Francija popustiti. Če pa vseeno ostane ob svoji sedanjosti, potem bi Anglija nastopila proti Rusiji in Nemčiji v slučaju, če bi bil nemško-ruski nastop nevarnejši kakor pa francoska politika.

"Evropski narodi ne zaupajo drug drugemu. In to ni vprašanje o enem fantu mesa. Vprašanje je, kako naj Amerika zaupa njim posebej, če si sami med sabo ne zaupajo niti politično, niti finančno."

Mussolini je bil napaden in je komaj ušel smrti. Njegov oče je bil ob tisti priliki umorjen. Ta vest ni dosegla še prišla v svet. Reynolds jo je dobil iz virov, ki so prav blizu Mussoliniju.

"Moje mnenje je," je dejal Reynolds, "da imamo doma dela čez glavo. Vse svoje moči in denar bomo potrebovali, in sicer krvavo potrebovali za reševanje svojih lastnih problemov."

PISEMA NA POŠTI.

v Chicagu imajo rajaki: Steva Adamovic, št. 1, Aleks Adamovich, št. 3, Dinka Bogdanic, M. B. Jožef Kaplan, št. 57, Evgenija Marija, št. 33, Nora Kosce, št. 66, Charli Paskovic, št. 110, Polie Simon, št. 120, T. Vinograd, št. 165 in Josip Zalar, št. 169. Pisma dobite na glavni pošti v veži z Adams ceste. Poleg tekoče številke povejte kraj, odkod pismo prihaja.

Rusko krušno posojilo podpisano v naglici.

Moskva. — (Poroča Anise za Fed. Press.) — Krušno posojilo, ki ga je razpisala vlada lansko leto in se je izkazalo zelo popularno, je bilo letos obnovljeno, in sicer za toliko večjo količino. Lani je posojilo znašalo za deset milijonov pudov žita, letos pa že znaša trideset milijonov pudov. To razpisano posojilo podpisujejo v naglici in bo kmalu dopolnjen razpis. Sporočilo iz Smolenske na primer pravi, da so tam pripravljeni podpisati posojilo za poldrugi milijon pudov, dočim je sovjetska centralna oblast določila za Smolensko okrožje samo 150.000 pudov.

Uspeh posojila je viden in njegova učinka se poznajo. Dočim je prej rapidno padel rubelj, je njegova veljava poskočila in postaja stabilna, odkar je bilo razpisano posojilo vplivalo, da je bilo mestnemu prebivalstvu omogočeno kupiti kruh z rubljem, ki je pri tem dosegel večjo veljavo in je bilo živila dovolj na trgu. Letos so uspehi večji, in mestno prebivalstvo se bo toliko lažje prehranjevalo, kmeti pa se bo posojilo obrestovalo in državna blagajna bo obenem postajala trdnjša.

Principi posojila so čisto enostavni. Ako kmetič plača državi določeno vsoto papirnatih rubljev, dobi za to potrdilo z obljubo, da bo prejel Rot protivrednost s obrestmi vred po četvi toliko količino žita. Vlada klub temu, da vrača s posojilom prililne obresti, ima od tega dobiček, ker s denarjem, ki je zapisan v posojilo, lahko posluje ob času, ko je glavni- ca najbolj potrebna in dobičkalna. Delavci ali organizacije, ki podpišejo posojilo se pa s tem preskrbijo za zimo z živili po nizkih cenah, ne da bi jim bilo treba imeti kakšne sitnosti. Vsakih navljalec z živskimi cenami so na ta način prosti. Pa tudi kmetje kupujejo potrdila o krušnem posojilu v veliki količini, katere uporabljajo potem za plačanje živilskega davka državi. S tem prihranijo žito, ako ga rabijo sami v druge namene.

Krušno posojilo praktično služi v namene, da je mogoče življski davek pobirati že šest mesecev pred časom, kar je nedvomno velik pridobitek za državo. Pri vsem tem pa je sličen način plačevanja davkov zelo enostaven in raditega ljudstvu prikopen. Nikake sitnosti hi pri pobiranju davka, plača ga kmet lahko že šest mesecev naprej, ako tako želi, in pri tem tudi pridobi precej denarja na obrestih.

Gospodinjki kotiček.

Sredstev za priganje moljev

je mnogo, toda enb izmed njih, čisto enostavno in uspešno sredstvo, s katerim odženemo daleč proč nepovabljene, požeruhe, je zelo malo upoštevano; to sredstvo je mlo. Navadno pralno mlo je treba nargati na papir ali v robec in položiti v žep volnene obleke, pa gredo molji proč, in sicer bolj gotovo kot pa, če rabimo pralno drage vode in praške proti moljem. Najboljše pa je proti moljem črno mlo, katerega dobimo v kangljah in služi za umivanje rok. Z njim je treba nadrgniti in zamazati kote po omrah, pa čisto gotovo izginejo vsi molji. Pa tega niti ni treba; v omaro je treba položiti samo kos mila za pranje, da se razdišava, pa izginejo molji.

Jedila iz špargljev. — Čeprav je špargelj kot so dokazale znanstvene preiskave, še prilčno redilna zelenjad radi svoje obilice posebnega, človeškemu telesu potrebnega sladkorja, vendar zadrževa, da mu pri pripravljanju za jed pridamo precejšnjo količino močnatih živil in masti, ker v šparglju je velika količina vode. Na ta način ga pripravimo, da je špargelj redilna in nasitljiva jed.

Poleg tega, da špargelj zahteva, ako ga pripravimo, mnogo drugih pridačkov, da jed zadostuje, je treba delavčevi ženi tudi razčunati na visoko ceno špargljev, ki je izredno visoka in nikakor ne opravičljiva. Tu doli je par špargljevih jedi, ki niso razkošne, a vendar redilne, zdravilne in okusne, ter bo katera naših čitateljic morda segla, po teh receptih.

Špargljev riš s cmoki. — Kuhaj riš na lahki juhi, k čemur pridedi košček masla. Kuhaj tako dolgo, da se ti popopeloma razvpe. Ob istem času kuhaj kribke špar-

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-56 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor: UPRAVNI ODESEK:

Predsednik Vincent Calmar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 81, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vegrich, urednik glasila Jože Zvertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

FOROTNI ODESEK:

John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenkar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vidor, Box 673, Ely, Minn., John Terziet, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gorick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODESEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Napak, predsednik, 2657-56 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VZHDNO OKROŽJE: Jacob Ambrosii, Box 286, Moon, Kan., Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Grass, Kan., na jugozapad. Max Marx, Box 166, Buhl, Minn., na severozapad. Mike Zugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbori:

Frank Zalta, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Somrak, 2690 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združiteni odbori:

Predsednik: Frank Alot, 2126 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. Joško Ovon, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. Jos. Shuk, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Av., Cleveland, O. POZOR! — Korespondenca s gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-56 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniške tajništvo S. N. P. J., 2657-56 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vse se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-56 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-56 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse pošiljke glode poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaltu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je agoraj.

Vsi priizvi na gl. porotni odesk se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-56 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

glje in pripravi omako iz masla bele moke in vode, v kateri si kuhala šparglje. K omaki tudi pridedaj zdrobljenega muškatega oreha in pol žlice drobtin. Razvrel riš dobro ocedi, in ga daj na skledo skupaj s šparglji, povrh pa polji pripravljeno omako. Okoli špargljev z rižem nastavi kakoršnekoli mesene emoke iz smetane mesa.

Špargljev puding. — Očiščene šparglje kuhaj v malo slani vodi, da ne bodo čisto mehki in vzemi jih ven ter pusti, da voda od njih odteče. V vodo, kjer si kuhala šparglje, daj makarone, pusti jih prevreti in tedaj jih vzemi ven in pusti da se otečejo kot šparglji, s katerimi jih potem zmešaj. Stepi kos masla s dvema rumenjaka, da se bo penilo, daj zraven šparglje in makarone ter potreš zmes s muškatovinimi orehi, poprom in naribanim sirom. Vmes pridaš še čajno žličko pečilnega praška in povrh stopena dva jajčna beljaka. Ta zmes mora biti v posebni posodi, katero lahko daš v drugo večjo posodo z vrelo vodo. V vreli vodi naj stoji dve uri. Tedaj vzemi špargljev puding skrbno iz posode in ga postreži na mizo s omako, ki si jo naredila iz juhe, v kateri si kuhala šparglje. Omaka naj bo narejena kakor gornja, samo da tej pridaš tudi par žlic paradiznikovega soka ali "ketchupa". Naredi po okusu.

Okusno špargljevo jed tudi napraviš takole: Šparglje skuhaj, jih hitro ocedi in jih daj v pripravljeno omako. Enako debele krompirje olup, odreži vrhnji kos in napravi malo luknjo, da v nje daš sesekljano meso s zelenjavami. Vsak krompir zopet pokrij in daj peči na mast, kjer krompir evri, dokler ni rumen. Pripravišne šparglje s omako deni lepo na veliko skledo v sredo, okoli pa v venen ocvrte krompirje s mesom na sredi. Povrh špargljev naribaj tudi trdga sira in jed na samo, da bo lepo izgledala, temveč bo tudi zelo slastna in tečna.

ZA KRATEK ČAS.

Zdravje.

Pravijo, da se zakoni sklepajo v nebesih, toda zakon, o katerem hočemo govoriti, je bil gotovo sklenjen še pred nebeskimi vrati. Bil je to parček, da ni mogel biti bolj različen. Mož hrust "ecl atlet, žena pa nežna ko pomladni dih. Ni čuda, da je bilo v zakonu dosti nasprotij, od katerih je žena silno trpela, saj so ji celo resnične ljubeznivosti moža skoraj polumile priske. In zato se je čutila žena vedno bolj nesrečno in vsa obupana je potožila svoji prijateljici, da s svojim možem ne more živeti več. Hladnokrvno ji je odgovorila prijateljica, da moža zadržuje. Žena jo je ubogala in sklenila je, da moža zadržuje. Pričela mu je prilivati vitriola v kavo. Vsak dan več, dokler niso bile količine vitriola že prav znatne. Toda moč je pil kavo s slastjo in

žena je spoznala, da s zadrževanjem ni bo nič. In prenehala je vlivati vitriol v kavo. Drugi dan potem, ko je mož pil kavo brez vitriola, pride k ženi prijateljica in jo najde vso pretepeno. Za Boga, kaj se je zgodilo, zakliče. "Oh, nič," reče pretepena ženska. "Danes nismem možu dala več vitriola" — kavo in nato me je pretepel, kar je menda tako vodena."

IZVRSTNA PRILIKA V CHICAGU.

Prodam hišo s petimi lotusi, štalo garažo in kocošnjak, v hili je morda in topla voda, kopališče, električna razsvetljava in telefon. S hišo prodam kravo, golobe in 150 perutnine. Posestvo se nahaja pet blokov od Kedzie ave. kare na 55. place. Ugodna prilika v Hrvaško-slovenski koloniji. Vprašajte pri lastniku: John Erdar, 3611 W. 55. Place, Chicago, Ill. Telefon Republic 362. (Adv.)

KNJIGE

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

Književna matica Slovenske narodne podporne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena \$1.10 s poštnino vred.

Zajedalc. Spisal Ivan Molek. Povest iz dolejškega skritega kosa življenja slovenskih delavcev v Ameriki. Trda vezba. Cena \$1.75 s poštnino vred.

Zakon biogenesije. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki tolmači mnoge naravne zakone in pokazuje, kako se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku fizično in duševno. 8 slikami. Trda vezba. Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite za tri dolarje. Vse štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslati denar, sprejema

KNJIŽEVNA MATICA, 2657-56 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Njeno življenje.

Povest — Spisala Zofka Kveder-Demetrović.

Knezova knjižnica — Izdala "Matica slovenska".

(Dalje.)

Nemogoče mi je, se učiti s teboj, pregledovati tvoje zaloge, siliti te neprestano h knjigam in delu. Zda moraš sam, brez pomoči prevzeti svoje dolžnosti nase. Ne prosim te zaradi sebe, da mi sedaj ne delaš skrbi, zaradi Mimice te prosim tega. Saj mi boš vsaj na ta način olajšal to težko dobo, kaj ne?"

"Boš videla, mama, boš videla. Vse storim, karkoli želim," je zatrjeval Rajko in solze so mu stale v očeh. Objel je mater s takim čuvstvom, kakor še nikoli. Trdna obljuba je bila v tem objemu.

Nosil je sestrice cvetlice, ki jih je nabral na poti iz mesta. Znal je lepo risati in če je imel čas, ji je narisal razne stvari, da bi jo razvedril in razveselil. Z velikim trudom in zelo skrbno je s tušom narisal domačo hišico na papir, sam je naredil okvir iz prepiljenih vej in jo presenetil z darom za Veliko noč, za prihe.

Njene oči so bile prekrasne in vse vzradočene, ko ga je pogledala.

"O, vedela sem, da si dober. Brez skrbi umrem. Samo da sem to doživela! Zda vem, da boš gledal na mamo, da b' ovse dobro," je šepetala.

"Ti ne smeš umreti!" je rekel in jo objel. "Zakaj tako govoriš? Zaradi mene ne smeš umreti! Kaj pa počnem? Vse sem ti povedal, kar ti je dajala Lena, in tudi medicino nisi pila zaradi mene, kakor bi bila morala. . . Morda sem jaz kriv, da si bolna. . ."

"Ne, nisi, povem ti, da nisi. Nikar tega ne misli. Pozabila sem na tiste stvari popolnoma. Smešno je to."

"Ti mi torej odpustiš?"

"Odpuštam. Saj nimam kaj."

"In ne boš umrla?"

"Bom, zdi se mi, da bom. Ali ne zaradi teh malenkosti. Tako. Zdi se mi, da nisem za življenje, da sem prešlaba. Vidim, komaj sem začela la in polati malo delati, pa je bilo že preveč. Bolje je, da umrem, nobena pomoč ne bi bila mami, samo breme; samo za težavo in skrb."

"Jaz bom zate skrbel, ko odrastem," je rekel Rajko. "Zaradi tega lahko živiš."

"Lepo je, da mi to obetaš. A nekako slutim, da umrem. . . Ne bom dolgo več; ne, ne bom dolgo več. . . In zato mi moraš še enkrat obljubiti, da boš dober. . . Veš, mama te ima silno rada, jaz to vem. In mnogo pričakuje od tebe. . . Tak moraš biti, da bo ponosna nate, potem bo srečna. . . Obljubiš, reci?" ga je vprašala in mu resno in globoko pogledala v oči.

"Obetam," je zastokal in odšel v hišo.

Sel je k mizi, naslonil glavo v dlani in se razjokal.

Mati je vstopila, da ni opazil.

"Zakaj se jokaš?"

"Mimica pravi, da ve, da umre," je rekel. Klonilo so ji roke, kolena so se ji zašibila.

"Kakor Eliza. . ." jo je izpreletelo. "Tudi ona mi je povedala, da umre. . ."

Po Veliki noči se ji je malo zboljšalo. Izprehajala se je zdaj po okoličin in skoro vsako popoldne je šla bratu naproti, ko je prihajal iz mesta. Mnogo sta se pogovarjala o stvareh, o katerih dolej nista nikdar govorila.

Mimica mu je pripovedovala o umrli sestri in o bratu, kolikor se ju je spominjala. Pripovedovala mu je, kako je takrat prišel oče domov in kako jo je držala Lena za roko, da si ni upala k njemu; oče je bil zelo prijazen, rad je imel otroke, vselej jih je veselo kratkočasil, kadar je bil doma.

"Prejalo trden je bil, samo to mu je manjkalo," je razlagala Mimica. "Zato se je izgubil, zato je postal tako nesrečen. Ali se kaj spominjaš, kako so takrat o Božicu prišli orožniki ponj?" je vprašala brata.

"Le nejasno, megleno. . . Strašno sva se bala in jokala, ne? . . . Spominjam se, kako so bili orožniki oblečeni. Grozno veliki so se mi zdeli in puške so jim gledale nad ramo. Vsega sem se bal. Tistih svetlih gumbov, tistega svetlega pasu, belih rokavic, čake. . . To mi je ostalo v spominu. . . Očeta se pa nič ne spominjam. . . Sploh nikoli na to ne mislim. . . Neugodno in žalostno je misliti na take stvari."

"Vidiš, jaz pa vse vem, čisto natančno; kakor da je bilo včeraj. Z nobenim človekom nisem nikdar o tem govorila; ti veš, da mama in Lena nikoli ne govorita o očetu, a o onem dnevu še celo ne. In vendar nisem pozabila ničesar. Tata je bil vesel, nič se mu ni poznalo, da se kaj boji. Igral se je z nama. Tebe je imel na kolenih in nekaj smešnega je pripovedoval. Vsi trije smo se smejali. Pa so se odprla vrata. . . Več, da ni dneva, da se ne bi tega spomnila. . . In vselej mislim, kako sta bila oba nesrečna, mama in tata. . . mama še bolj. . . Kar blizu se ji nisem upala, tako je bila žalostna že dolgo potem."

"No, a tata? Njega so zaprli. Koliko je bogatinov, ki so še večji goljufi, kakor je bil on, pa jim ni nič. To so špekulacije. . . Če se posreči, se posreči, a če ne, to zapre. . . Tata je bil revež. . ."

"Gotovo, da je bil revež," je pritrdila sestra. "A vendar je bil tudi sam precej kriv."

"Kako to veš?" je vzklikal brat.

"Tako. Vem, da je pil, kvartal, delal dolgo. . . Lahkomiselni je bil," je pojasnjevala Mimica. "Ni mnogo mislil na to, da ima ženo, otroke. Samo na sebe je mislil, se mi zdi. . . Veš, in morda še nase ne. Kar tja v en dan je živel, zato se je zgodilo vse to. Človek mora vedeti, kaj dela, in paziti, kod hodi."

"Kaj boš sodila! Saj nič ne veš. . . Jaz imam pa očeta rad," je rekel Rajko.

"Saj ga imam tudi jaz rada," se je branila sestra. "Še bolj morda kakor ti. Kar srce me zaboli, kadar se zmislim nanj. In mnogokrat razmišljam o njem. A vendar bi bil lahko bolj pazil nase, kakor je. . . Veš, jaz ti nekaj povem. . . Od kar sem bolna, bi bila strašno rada kaj več slišala

o njem. Da bolj natančno vem, kakšen je bil. Mame se nisem upala vprašati, Lene tudi ne. Videla sem, da ima mama v omari spravljena njegova pisma. Pod tistimi rečmi, ki se skoro nikoli ne rabijo, je doli v kotu v rjav papir zaviti omoč, a trdno vrvico prevezan. Uganila sem, da so to očetova pisma. In ni mi dalo miru. Zadržal se enkrat, ko je šla mama v mesto vprašat, kako se učiš, sem jih vzela. Vse teden sem jih skrivaj čitala na izprehodih, da me ne bi mama ali pa Lena zalotili. Še le včeraj sem jih zopet spravila nazaj," je razodevala Mimica svojo skrivnost.

"No, čuješ, mama bi se jako jezila, da to ve," je rekel Rajko.

"Žalostila bi se, da," je pritrdila Mimica. "Ali jaz sem jih morala brati, razumeš. Kdo ve, če bom ozdravela ali ne, in vendar imam pravico, da zvem, kakšen človek je bil moj oče, predno umrjem."

"No, in kaj si čitala?" je vprašal brat.

"Vse mogoče. . . Čisto jasno vidim, kako je živel tata. . . Tja v en dan, brez misli. . . Ni bil slab človek. Vedno je delal dobre naklepe, ali nikoli jih ni izvršil. . . Družba me je premotila. . . Pili smo, kvartali. . . Stokrat sem to čitala. In potem toži, da ga glava boli in da nima denarja, da bo že drugič poslal. . . In drugič tudi nič ne pošlje. . . Vseših po pol leta ni pisal. Videla sem po pisemih, ki so bila vsa po vrsti zložena. . . Moški ne sme biti tak, kakor je bil tata. . . Mene to peče in skeli, ali vseeno imam rada tudi njega," je zatrjevala Mimica.

"In potem, — ali je kaj pisal od tam?" — jo vprašal Rajko in pogledal v stran.

"Iz jetnišnice, misliš? . . . O, da. Tista pisma so najlepša. Zelo rada ga imam zaradi onih pisem. In vendar, nekako čudna so. . . Nekako otročja so, nič moška. . . Čudna mi je bila misel, da je ona pisma pisal moj oče, — mamiš moj. . . Naš tata za mamo nikdar ni bil pravi človek. . ."

"Neumnosti govoriš," se je nasmehnil Rajko.

"Ne, ne, mnogo sem o tem razmišljala. In tudi o tebi. . ."

"O meni?"

"Da, o tebi! Zdaš se le sem prav spoznala, da si ti popolnoma tak, kakor je tata. Njegovo dušo imam. . ."

"No, in?"

"Bojim se za te. . . Zelo moraš paziti, ti! . . . Jaz neizmerno želim, da bi bil srečen. Da bi postal pošten, pameten in značajan mož. . . Kar povedati ti ne morem, kako to želim! A pazi! . . . Nikar se ne spusti iz ude. Brzda se! Nevarno naravo imaš. . . Prelasko dušo. . ."

"Ti si smešna, Mimica," je rekel Rajko. "Vse moje otroške neumnosti jemlješ resno in važno, kakor da so resni zločini. . . Saj vidiš, da znam biti pameten, če hočem."

"Da, vidim. In to me malo tolaži. A včasno, pazi! . . . To zopet pride, stare izkušnje in nove. . . Misli večkrat na našega očeta. . . Kaj je bilo treba, da je umrl tako zgodaj in v jetnišnici? Tako nadarjen je bil, bleščel. Še zdaj se spominjam njegovega smešja, še zdaj mi zveni v ušesih. . . In koliko bridkih ur je prizadejal mami, koliko skrbi, koliko solza. . . Zaradi nje pazi na se. . . Da popraviš, kar je zakrivil tata. . . Vidiš, jaz sem prešlaba. Moje zdravje je podkopano. . . Resno je govorila. Zagledala se je daleč dol na morje, kjer se je z nebom strinjalo v komaj vidni črti, kjer se je modrina neba spajala z modrino vod. In kakor v neizmerno lepoto so se pogreznili pogledi, opojeni od pomladne vedrine. Kakor od srebra skovane so bile kraške gore naokrog, kakor z zelenim žametom okrašene od malih gozdičev, vrtov in vinogradov. Kakor beli golobi so bile posejane kamnite kraške hišice po dolih in brdih, a tam okrog pristana se je vzdigalo pisano tržaško mesto, kakor iz pravilice vzeto, z zelenimi kupolami svojih cerkev in palač.

"In vendar je svet zelo lep," je dihnila Mimica. "Rada ga gledam."

"Tvoja leca so cvetoča in rdeča," je rekel brat. "Ne boš umrla. Vsak dan ti prinese zdaj novih moči."

"Vseeno, Rajko. . . Saj se ne bojim. A ta rdečica. . . več, to je samo ogenj, ki dogoreva. Pojdva domov." Naslonila se je na njegovo roko in odšla sta domov.

"Kako si dobra, Mimica," ji je rekla mati tolikokrat. "Rajka si mi vsega izpremenila in poboljšala. . ."

Mimica se je nasmehnila. Prenežna nadzemska lepota je dihnila na njen obraz in njene oči, da se je materi zganilo srce v prsih. "Kakor angel je lepa," je mislila v sebi in gledala jo je s čistim in svetlim dopadanjem materine ljubezni.

"Pri nas je zdaj tako lepo kakor še nikoli," se je hvalila Lena in se začela zopet sprijaznjavati z Rajkom.

"Res, mama ima prav, ves drugačen si. . . In pa zaradi Mimice. . . veseli jo, da si dober. Zaradi nje se še vedno bojim. Kar vsak dan tanjša se mi zdi in tudi kašlja še vedno. Ko bi ji le mogla kaj pomagati, malo opaziti. . . Veš, kar dlani bi položila pod njene stopinje, da bi hodila na mehkem in varnem. . ."

Ko je prišla vročina, je Mimica še bolj medlela. Kakor ogromno zrcalo je ležalo morje doli v globini in odbijalo žareče solne žarke zopet nazaj. Kakor v velikanskem kotlu je trepetal zrak, vihan od solne v težko dušečo soparico. Vse je bilo lačno vetra in hladine.

Mimica je bila cele dneve na vrtu, pa pol ležala na široki niski klopi, ki sta jo za njo zbilala sama Rajko in Lena. Mati ji je prinela blazin, da ji bo ugodneje in mehkeje. Ali vročina je težko ležala na njenih prsih. Vroč pot ji je oblival vse telo, da si bili lasje vsi vlažni na sencih. Vedno jo je žejalo. Njene ustnice so bile kakor ožgane in razpokane. Težko je dihalo.

Lena ji je nosila hladilne limonade, malinove, osvježujočega sadja, ki ga je hladila v mrzli vodi, da bo prijetneje v ustih. Nove, izbrane jedi je kuhala za njo, najboljše mleko ji je odbirala, da se okrepi in opomore.

Ali Mimica je hirala od dne do dne bolj vidno.

(Dalje prihodnjik.)

Lev Tolstoj:

Rodbinska sreča.

DRUGI DEL.

(Dalje.)

Živela sva kakor tujea v tej veliki, stari hiši, v kateri je nad vsem bdel strogi duh starih dob, duh Tatijane Šimonovne. Ne zgolj ona, marveč tudi služabniki, stari pohižje, dekle in slike vzbujale so v meni spoštovanje, da, nekaki strah in zavest, da tukaj nisva čisto na svojem mestu in da morava tukaj živeti previdno in pozorno. Kakor se spominjam sedaj, je bila nama stroga, nesprenljiva uredba, topla lenih, radovednih slug v naši hiši, jako neugodna in neznosna; ali ta čas so baš te okoliščine še bolj vzbujale najino vzajemno ljubezen. Ne samo jaz, marveč tudi Sergij Mihajlič se je čuval, da bi se ne izdal, če mu ni kaj ugajalo. Nasprotno, zdelo se mi je, da se je tako nekoč izogibal vsemu, kar bi mu ne bilo po godu. Tako je hodil materin strežaj, Dimitrij Sidorov, strasten kadilec, vsakega popoldne, ko sva sedela v dvorani, v sobo mojega moža ter mu kradel tobak iz omare. Zanimivo je bilo ta čas videti, kako je Sergij Mihajlič, da bi se ne slišale njegove stopinje, po prstih pristopil k meni ter s prstom in očmi kazal na Dimitrija Sidorova, kateri niti slutiti ni, da ga opazujeva in še le, ko je sluga odšel, ne da bi naju opazil, oveselili se je on, da se je stvar srečno izvršila ter mi dejal, da sem dražestna in me poljublja. Večkrat mi ni bila ljuba ta mirnost, dopuščanje in malomarnost do vsega; opazila nisem, da ravnam sama tako in smatrala sem to za slabost. "Doda se mi liki otrok, ker ne sme kazati svoje volje!" mislila sem.

"Ah, draga moja," odgovoril mi je nekoč, ko sem opomnila, da se čudim njegovi slabosti, "je li možno človeku biti s čim nezadovoljnim, ako je tako srečen, kakor sem jaz? Ložje je prijeti drugi, nego jih siliti k čemu — o tem sem se prepričal že davno in ni ga položaja, v katerem bi človek ne mogel biti srečen. A nama je tako dobro! . . . Ne morem se jeziti; zama ni sedaj nič slabega na svetu. Temveč zgolj stvari smešne in vredne pomlovanja. A glavna stvar: le mieux c'est l'ennemi du bien! (Najbolje je neprijazno je dobroti). Verjameš li, kadar zašlišim zvonec, kadar dobim pismo, kadarkoli se približim, da začutim v duši nekakšen strah — strah zaradi tega, da se nama v življenju nepričakovno kakak promena; kajti kaj boljšega nego je sedaj, ne morem priti nikdar!"

Verjela sem mu, čeravno ga nisem po vsem razumela; bilo je dobro tudi meni, pa zdelo se mi je, kakor da mora vse tako ostati, da se tako godi tudi drugim ljudem in da niso srečnejši od mene, če tudi so srečni na drug način.

Tako sta minula dva meseca in prišla je zima s svojimi mrazi in zameti, in jaz sem se čutila navzile temu, da je bil on pri meni, osamljeno; sprevidela sem, da nama postaja življenje enolično in da se oba le starava. Sergij se je začel vedno bolj in bolj baviti z gospodarstvom brez mene in meni se je dozdevalo, da tiši v njegovi duši nekakšen poseben svet, v katerega mi ne da pogledati. Njegova neprestana mirnost me je kar razdražila. Ljubila sem ga kot poprej in nisem bila manj srečna po njegovi ljubezni kot prej, ali moja ljubezen je zastala, ni rasla več. Poleg ljubezni pa mi je začel nekakšen nemir viliti v dušo. Nisem bila zadovoljna s srečo, da Sergija ljubim. Želela sem si ganitve, nevarnosti in žrtve, da bi z delom pokazala svojo ljubezen. Čestokrat me je prijel nekakšna tuga, katero pa sem kot itekaj neprilicnega skušala zatajiti pred njim; pa popadla me je zopet taka nežnost in veselost, ki ga je poplačila.

Kakor poprej, opazoval je še vedno moj dušni stan ter mi predlagal, naj bi šla v mesto; toda prosila sem ga, naj nikar ne stori tega, naj ne spreminja načina najinega življenja ter ne ruši najine sreče. Bila sem istinito srečna; mučilo me je le, da me ta sreča ne stane nobenih žrtve. Ljubila sem svojega moža in videla, da sem mu vse na svetu. Ali želela sem, naj bi vsi videli najino ljubezen, da bi mi ovrzali ljubiti ga in bi ga jaz navzile temu vendar le ljubila. Moj razum in čustva bila so navzeta te ljubezni, pa poleg nje oglašalo se je še drugo čustvo, žu-

stvo mladosti, potreba gibanja, ne nahaajoča zadovoljnosti v najinem tihem življenju. Zakaj mi je rekel, da moreva iti v mesto kadarkoli se mi poljubi? Ako bi tega ne bil storil, bila bi znatno uvidela, da je to mučno čustvo škodljiva nespamet in da je bila žrtva, katero sem iskala, tu pred menoj v premagovanju mojega hrepenenja. Misel, da se morem znebiti otožnosti svoje, kakor hitro dojdem v mesto, prihajala mi je nehoti na um; toda čustvo, da bi ga odtrgala samej sebi na ljubav od vsega, kar mu je bilo drago, provzročalo mi je žalost in očitjanje vesti.

A čas je potekal. Snega je bilo pred hišo vedno več in več in midva sva bila neprestano sama ter sva se obnašala vedno enako drug proti drugemu, med tem, ko so nekje tam daleč ljudje živeli v snu in lesku in se radovali, ne misleči na naju in ne znajoči za najino osamljeno življenje. Najhuje je še bilo zame, da sem čutila, kako nama navada z vsakim dnem pridobiva vedno čvrstejšo obliko, kako se ukorenjuje v nama, kako nama čustvo ni bilo več svobodno, marveč podvrženo enoličnemu življenju. Zarana bila sva vesela, pri obedu spoštljiva, a na večer nežna. — "Dobro!" dejala sem si, "lepo je delati dobro in pošteno živeti, ali to vse dokazuje tudi pozneje, ko je še v življenju nekaj, k čemur čutim toliko moči sedaj." Bilo mi je treba boja; želela sem, da bi nama čustvo vladalo v življenju, ne pa da bi življenje vladalo najino čustvo. Hotelo se mi je iti z njim na kraj prepada ter vzklikniti: "Evo, le še en korak in vržem se vanj, samo en mig in jaz poginem!" da bi on potem obledel, pograbil me na kraju prepada a svojimi mišičastimi rokami, nagnil me nad brezno, da bi videla strahovito globoko in bi mi se srce krčilo strahu ter bi me potem odvedel, kamor bi hotel.

Ta duševna boleš vplivala je tudi na moje zdravje. Prijela me je vročina. Nekega jutra bilo mi je huje nego navadno; tudi on se je vrnil iz čumnate slabosti volje, kar se je primerilo le redko kdaj. Opazila sem to kmalu in povprašala ga, kaj mu je? Ali ni mi hotel tega povedati, marveč je samo odgovoril: da to pač ni omenka vredno.

Kakor sem zvedela pozneje, poklical je izpravnik (okrajni načelnik), ki je živel z mojim možem v svaži, nekoliko naših mušikov (kmetov) k sebi ter jih s grožnjami ali k nekemu protipostavnemu činu, samo da bi mojemu možu pripravil spletকারী. Sergij tega čina ni mogel pozabiti zlepa in ker je vendar le bil izpravnikova nakana smešna in nesramna ni hotel o njej govoriti v menoj.

Dodačevalo se mi je, da mi zategadelj ni hotel ničesar povedati, ker me je smatral za otroka, kateri bi ne mogel razumeti njegovih zadev. Molčala sem na to in naročila, da bi naprosil Marijo Miničeno, ki je baš bila pri nas, naj bi prišla k meni na čaj. Po čaju, katerega sem izpila, kar najurneje, peljala sem Marijo Miničeno v dvorano ter jela se tam injo glasno pomenkovati o rečeh, ki je ni malo niso zanimale.

Setel je sem in tje po sobi ter se časih ozrl na najo. Njegov pogled pa je tako vplival name, — zakaj? niti sama ne vem — da sem govorila vedno glasneje in smijala. Tudi to, o čemer sem pogovarjala z Marijo Miničeno, zdelo se mi je smešno. Naposled je odšel Sergij ne rekši mi besede v svojo sobo in zaprl vrata za seboj. Ali ko ga nisem več slišala, prenehala je naenkrat moja veselost, tako, da me je Marija Miničena začujena vprašala, kaj mi je? Ne odgovorivši ji ničesar vedla sem v naslonjač in skoraj bi se bila razjokala.

"Kako mu je le prišlo na misel," dejala sem sama pri sebi, "da bi mi pokazal, kako da je vse to neumno; kajti misliti mora, da ga ne razumem. Kaj mu je treba, da me ponižuje s svojim slovenskim mirom ter hoče nasproti meni imeti svoje pravo. . . Toda nimam tudi jaz prava, kadar se dolgočasim, kadar hočem živeti in gibanje, kadar nočem ostati na enem in istem mestu in čutiti, kako mi poteka čas. Jaz hočem naprej, hočem vsak dan, vsako uro imeti kaj novega, on pa hoče ostati in terja; naj bi ostala tudi jaz. Ali kako lahko bi vstregel mojim težnjam! K temu ni treba, da bi me vodil v mesto, marveč le, da bi bil takšen, kakršna sem jaz, da bi mi ničesar ne tajil in živel prosto brez okoliščin. To tudi on zahteva od mene, pa vendar ni sam tak. Zakaj ni odkriti srčen in zaupljiv?"

(Dalje prihodnjik.)

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Knjižarna matica S. N. P. J.

ZA KUHANJE PIVA DOMA

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričate, da je doma pri nas kuhanje vedno je najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko receptov, steklenice in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalno živilskih in drugih pridelkov posreduje pri vaših naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

NA KRVAVIH POLJANAH

Je ime knjige, katero je spisal Ivan Matičič in v kateri nam živo predstavlja grozote svetovne vojne iz Galicije, z Dobrodoško planote, z tirolskega gorovja, od Spacapanov, Sv. Gabrijela pa do Pijave, in natančen popis dogodkov slovenskega planinskega polka od prvega do zadnjega dne. Knjiga vsebuje tudi razne znamenitostne slike iz življenja vojakov in civilistov za časa svetovne vojne. V resnici je to nekaj, kar je izredno zanimivo in bi morala imeti vsaka hiša. Zato ne odlašajte temveč naročite knjigo takoj. Stane samo \$1.50, a vredna je v resnici veliko več. Dobi se pri bratu pisatelja na naslovu:

FRANK MATIČIČ,

323 Eugen Street

Chicago, Ill.

VARČLJIVI NAROD

VLAGA REDOVITO

INVESTIRA RAZUMNO V

KASPAR STATE BANK

NAJVEČJI JUGOSLOVENSKI BANKI V ZJEDINJENIH DRAVAH.

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulice CHICAGO ILLINOIS

KAPITAL IN PREOSTANEK

\$1,250,000.00

Pod nadzorstvom vladnih, državnih in Chicago Clearing House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse parobrodne družbe v Jugoslaviji in obratno. Izdelujemo listine (affidavits) za priporočilo, ter polijamo denar v stare denarje najceneje in najhitreje.